

Логістизація молочного скотарства в домогосподарствах територіальних громад

Шебаніна Олена В'ячеславівна

доктор економічних наук,
професор кафедри економічної кібернетики
і математичного моделювання
Миколаївського національного аграрного університету

Іваненко Тетяна Яківна

кандидат економічних наук,
доцент кафедри управління виробництвом
та інноваційною діяльністю підприємств
Миколаївського національного аграрного університету

Shebanina Olena, Ivanenko Tetiana

Mykolaiv National Agrarian University

Основним джерелом доходів суб'єктів підприємницької діяльності фізичних осіб в аграрному секторі є доходи від продажу виробленої ними продукції. На жаль, одна з проблем низьких доходів сільськогосподарських товаровиробників, особливо одноосібної форми господарювання, полягає у тому, що вони займаються здебільшого не заготівлею і переробкою своєї продукції, поліпшуючи якість, а потім її реалізацією споживачам, а відразу збутом сировини суб'єктам господарювання переробної сфери АПК або ж посередникам. Метою статті є доведення необхідності логістизації молочного скотарства в домогосподарствах територіальних громад, доцільності об'єднання основних товаровиробників продукції молочного скотарства в обслуговуючі кооперативи з метою оптимального управління потоковими процесами в стратегічно важливій галузі сільського господарства.

Ключові слова: логістика, обслуговуючі кооперативи, господарства населення, кормові ресурси, економічна ефективність, ринок об'ємних кормів.

Шебаніна О.В., Іваненко Т.Я. ЛОГИСТИЗАЦИЯ МОЛОЧНОГО ЖИВОТНОВОДСТВА В ДОМОХОЗЯЙСТВАХ ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ ОБЩЕСТВАХ

Основным источником доходов субъектов предпринимательской деятельности физических лиц в аграрном секторе являются доходы от продажи произведенной ими продукции. К сожалению, одна из проблем низких доходов сельскохозяйственных товаропроизводителей, особенно единоличной формы хозяйствования, заключается в том, что они занимаются в подавляющем большинстве не заготовкой и переработкой продукции, улучшая качество, а затем ее реализацией потребителям, а сразу сбытом сырья предприятиям перерабатывающей сферы АПК или посредникам. Целью статьи является доведение необходимости логистизации молочного животноводства в домохозяйствах территориальных общин, целесообразности объединения основных товаропроизводителей продукции молочного животноводства в обслуживающие кооперативы с целью оптимального управления потоковыми процессами в стратегически важной отрасли сельского хозяйства.

Ключевые слова: логистика, обслуживающие кооперативы, хозяйства населения, кормовые ресурсы, экономическая эффективность, рынок объемных кормов.

Shebanina Olena, Ivanenko Tetiana. LOGISTICIZATION OF DAIRY LIVESTOCK IN HOUSEHOLDS OF TERRITORIAL COMMUNITIES

The main source of income of entrepreneurs in the agrarian sector is the proceeds from the sale of their products. Unfortunately, one of the problems of low incomes of agricultural commodity producers is that they are engaged in not procurement and processing their products, improving quality, and then selling it to consumers, but immediately selling raw materials to the business entities of the agro-industrial complex, or selling agents. The purpose of the article is to prove the necessity of logistics of dairy cattle breeding in households of territorial communities, the appropriateness of combining the main commodity producers of dairy cattle breeding in serving cooperatives, in order to manage flow processes in a strategically important branch of agriculture. Theoretical and methodological basis of research of multidimensional process of integration of business entities in the process of realization of economic tasks is the scientific articles of national and foreign scientists. To continue the research of economists in this field, it

is advisable to deepen the study and substantiate the proposals for improving the flow management system aimed at combining the main producers of dairy products in order to provide the necessary feed resources and through the management of processes connected with the return of advanced funds to production and ensuring the expanded reproduction of a strategically important branch of agriculture. Logistics in dairy farming involves managing flow processes in order to produce high-quality raw materials as the starting point of the logistics chain and displaying the distribution-consumption chain components. At the initial stage it is necessary to substantiate the optimal need for production resources and the introduction of optimal technologies for their use. Along with the timely provision of quality feeds and the management of the processes of equal milk flow, the purchase of animal protection products, the crucial issue facing commodity producers, which can be solved through the organization of a harvesting and marketing cooperative, is the organization of marketing logistics. The joint decision of the questions of quality assessment of milk, its transportation to the consumer will enable to form a high-quality milk batch and realize it in a more favorable (from a price point of view) time.

Key words: logistics, serving cooperatives, households, feed resources, economic efficiency, bulk feed market.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Становлення ринкових відносин в Україні потребує від сільськогосподарських товаровиробників стабілізацію своїх позицій на ринках сільськогосподарської продукції, підвищення конкурентоспроможності та ефективності стратегічних галузей.

Диспаритет цін на продукцію рослинного і тваринного походження та промисловості, недостатність продовольчого забезпечення, низький рівень доходів населення, інноваційна відсталість зумовлює низьку ефективність важливих галузей сільського господарства.

Основним джерелом доходів суб'єктів підприємницької діяльності фізичних осіб в аграрному секторі є доходи від продажу виробленої ними продукції. На жаль, одна з проблем низьких доходів сільськогосподарських товаровиробників, особливо одноосібної форми господарювання, полягає у тому, що вони займаються здебільшого не заготівлею і переробкою своєї продукції, поліпшуючи якість, та потім її реалізацією споживачам, а відразу збутом сировини суб'єктам господарювання переробної сфери АПК або ж посередникам.

Посередники чи переробники диктують сільськогосподарським виробникам умови закупівлі агропродукції і часто занижують закупівельні ціни на тлі загального суттєвого зростання цін на більшість продовольчих товарів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичною та методологічною основою дослідження багатоаспектності процесу інтеграції суб'єктів господарювання у процесі реалізації господарських завдань є наукові статті вітчизняних і зарубіжних учених. Проблема тиці механізму формування, ефективного функціонування логістичних систем присвячені праці Б. Анікіна, Л. Болдирєвої, О. Бурлаки, М. Неруш, О. Остряніної А. Варченко, О. Гуторової, С. Дімарчука, Є. Крикавського, О. Тридіда, В. Шишкіна та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Продовжуючи дослідження учених-економістів у цій сфері доцільно поглибити вивчення та обґрунтувати пропозиції удосконалення системи управління потоковими процесами, що спрямовані на об'єднання основних товаровиробників продукції молочного скотарства з метою забезпечення необхідними ресурсами, насамперед кормами, та наскрізним управлінням процесами, пов'язаними з поверненням авансованих коштів у виробництво та забезпеченням розширеного відтворення стратегічно важливої галузі сільського господарства.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є доведення необхідності логістизації молочного скотарства в домогосподарствах територіальних громад. Доведення доцільності об'єднання основних товаровиробників продукції молочного скотарства в обслуговуючі кооперативи з метою оптимального управління потоковими процесами в стратегічно важливій галузі сільського господарства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Товаровиробники аграрного сектору Південного регіону, до яких належать сільськогосподарські підприємства Миколаївської області, знаходяться на початковому етапі формування ефективної аграрної політики. Запорукою ефективного ведення стратегічно важливих галузей сільського господарства, а також залучення капіталу як вітчизняних, так і іноземних інвесторів є зацікавленість товаровиробників у результатах своєї діяльності.

Реалізація продукції власного виробництва аграріями здебільшого здійснюється через посередників або переробників, які диктують сільськогосподарським виробникам умови закупівлі агропродукції і часто занижують закупівельні ціни, які не відшкодовують витрати на придбання ресурсів.

Виникає необхідність розроблення та впровадження сучасних інтегрованих логістичних систем, спрямованих на розширення сфер застосування інструментарію логістики. Розроблені системи управління потоковими процесами повинні бути спрямовані на міжфункціональну інтеграцію та оптимізацію доцільної сукупності видів виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських товаровиробників у їхньому взаємозв'язку та взаємозалежності, починаючи із закупівлі та постачання необхідних ресурсів і закінчуючи наскрізним управлінням потоковими процесами, пов'язаними з реалізацією продукції, поверненням авансованих коштів у виробництво та забезпечення розширеного відтворення.

Підвищенню конкурентоспроможності аграрних підприємств сприяє об'єднання товаровиробників у сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи та побудова інтегрованої ринкової інфраструктури, яка би поєднала науку і підприємництво в один збалансований комплекс.

Об'єднання сільськогосподарських товаровиробників у кооперативи дає змогу суб'єктам господарської діяльності максимально не лише ефективно виробляти, а й через уникнення посередників самостійно просувати продукцію на ринки збуту, спільно використовувати об'єкти виробничої та соціальної інфраструктури і за рахунок цього скорочувати витрати на виробництво продукції, а це дасть змогу вдосконалювати управління потоковими процесами, які забезпечать повний цикл руху сільськогосподарської продукції від виробника до кінцевого споживача.

Серед основних причин стримування функціонування та розвитку обслуговуючих сільськогосподарських кооперативів є слабка інформованість товаровиробників, особливо представників малого аграрного бізнесу, до якого належать одноосібники, а також суперечки та недовіра між потенційними членами обслуговуючого кооперативу, а саме недовіра до ефективності спільної роботи.

Підвищення добробуту членів функціонуючих кооперативів досягається через адаптацію до умов ринкової економіки, зменшення кількості посередників під час придбання засобів виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції, розширення доступу товаровиробників до агросервісних послуг та створення додаткових робочих місць.

Відродження молочного скотарства в сільських територіях України загалом та окремо

для її південного регіону було весь час і залишається актуальним завданням і сьогодні.

Поряд зі стратегічним напрямом розвитку великого товарного виробництва молока одним з важливих напрямів сучасної аграрної політики мають стати інтеграційні процеси, в тому числі залучення до них особистих селянських господарств та інших дрібнотоварних форм господарювання на селі. Ці господарства населення сільської місцевості за забезпечення їх необхідним обладнанням можуть бути виробниками якісної й екологічно чистої продукції і за підтримки аграрних формувань та переробних підприємств можуть значно поповнювати сировинні ресурси останніх, особливо в досліджуваному регіоні.

Створення молочарських кооперативів зумовлюється різким скороченням поголів'я корів за останні 15 років та необхідністю швидкого відродження галузі молочного скотарства і підвищення ефективності її ведення. На жаль, за останні 10 років в Україні створилася стійка тенденція до скорочення поголів'я корів і в господарствах населення, тоді як раніше це спостерігалось лише у сільськогосподарських підприємствах.

Логістика в молочному скотарстві передбачає управління потоковими процесами з метою виробництва високоякісної сировини як початкової ланки логістичного ланцюга та відображення складників ланцюга «розподіл – споживання». На початковому етапі необхідно обґрунтувати оптимальну потребу виробничих ресурсів та впровадження оптимальних технологій їх використання.

Водночас логістичний підхід розвитку галузі потребує врахування інтересів кінцевого споживача, що посилює необхідність скоординованої й узгодженої діяльності всіх учасників ринку.

Об'єднання домогосподарств у заготівельно-збутові кооперативи насамперед сприятиме формуванню ефективного функціонуючого ринку кормових ресурсів, вартість яких становитиме понад 65% у загальних витратах на виробництво продукції молочного скотарства.

Слід відмітити, що у 90-х роках минулого століття сільськогосподарські підприємства Миколаївщини надавали певну допомогу раніше згаданим категоріям населення сільської місцевості та своїм працівникам із забезпечення об'ємними кормами великої рогатої худоби, що була на їхніх подвір'ях. За певними цінами їм продавали за можливості визначену кількість сіна та силосу, за

потреби – солону ячменю або вівсяну, дуже часто – за символічною ціною.

В останні роки у зв'язку із суттєвим скороченням або повною ліквідацією скотарства більшість сільськогосподарських підприємств Миколаївської області або значно скоротили заготівлю об'ємних кормів (за винятком соломи), або взагалі ліквідували польове кормовиробництво. І це призвело до зменшення надходження кормів господарствам населення від сільськогосподарських підприємств як у вигляді орендної плати, так шляхом купівлі-продажу.

На наше переконання, основна причина появи дефіциту об'ємних кормів для молочного скотарства у господарствах населення Миколаївської області – це суттєве зменшення їх виробництва.

У середньому за господарствами усіх категорій області у 2017 році на 1 голову великої рогатої худоби було відведено під посів кормових культур для одержання об'ємних кормів 0,21 га ріллі, а в середньому за сільськогосподарськими підприємствами і господарствами населення – відповідно по 1,0 і 0,18 гектара, тобто населення мало змогу посіяти сіяних трав з розрахунку на 1 голову у 5,5 разу менше, ніж у сільськогосподарських підприємствах. Однак у цьому ж році було заготовлено для зимового стійлового періоду сіна однорічних та багаторічних у середньому на 1 голову великої рогатої худоби за підприємствами і господарствами населення однаково – по 0,5 т, що в 3 рази менше, ніж потрібно.

Ще гірша ситуація склалася у 2018 році із заготівлею сінажу та силосу для потреб дійного стада у господарствах населення. З одержаного урожаю кукурудзяної зеленої маси можливо було заготовити за допомогою сільськогосподарських підприємств (йдеться про силосозбиральні комбайни, іншу техніку та споруди для закладки силосу на зиму) в середньому лише по 0,3 т силосу на 1 корову на весь зимовий період. У сільськогосподарських підприємствах було заготовлено у середньому майже по 1 т силосу на 1 корову, тобто на 1 день зимового періоду корова може одержати лише 6,6 кг за рекомендованих 35–40 кг.

Взагалі з розрахунку на 1 га сіяних трав у 2019 році в середньому було одержано об'ємних кормів: у сільськогосподарських підприємствах – 14,6 ц к. од.; у господарствах населення – 17,8 ц к. од. Ці показники у 2–2,5 разу менші порівняно з передовими господарствами Півдня України, в тому числі і Миколаївської області.

Тобто без підтримки всіх суб'єктів господарювання у сільській місцевості, державних органів влади та місцевого самоврядування відродити польове кормовиробництво, а через нього і молочне скотарство неможливо.

Поголів'я великої рогатої худоби, в тому числі корів, у Миколаївській області у сільськогосподарських підприємствах у 2017 році скоротилося порівняно з 2010 роком відповідно на 4,5 та 2 тис. голів, або майже на 20% та 10% відповідно. У господарствах населення (основний виробник молока), за даними Держкомстату України, відбулося зменшення поголів'я корів за цей же період на 15,8 тис. голів. Така ситуація пояснюється насамперед наявністю в господарствах населення значного дефіциту повноцінних об'ємних кормів (особливо силосу, сінажу), які б задовольняли фізіологічні потреби тварин.

Раніше кожне домогосподарство одержувало або купляло ці види кормів (сіно, силос, сінаж, зелену масу та ін.) у сільськогосподарських підприємств. Це змушує нас усвідомити велику актуальність і складність створення і функціонування в сільській місцевості ринку об'ємних кормів як основи для усунення дефіциту кормів.

За даними опитування домогосподарств населених пунктів Веселинівського району здійснено розрахунки з визначення оптимальних розмірів посівних площ за видами кормових культур для забезпечення дійного стада якісними (збалансованими за білком) і дешевими кормами, виходячи з визначеного поголів'я корів, добової продуктивності корів і добових норм витрат кормів у натуральному вираженні на 1 корову (кг) окремо у стійловий (180 днів) та пасовищний (185 днів) періоди.

Обрана цільова функція – мінімум виробничих витрат (грн.) на 1 ц кормової одиниці одержаного корму має вираз:

$$Z = \sum X_i * U_i * K_i * Z_i \rightarrow \min, \quad (1)$$

де: X_i – площа посіву i -ої кормової культури, $i \in I$, де I – множина кормових культур (A – множина зернофуражних культур; B – множина кормових культур на зелений корм; C – множина кормових культур на сіно; D – множина кормових культур на силос; E – множина кормових культур коренеплодів), га;

U_i – урожайність i -ої кормової культури, ц/га;

K_i – поживність i -ої кормової культури, ц к. од. в 1 ц кормів у натуральній вазі;

Z_i – собівартість 1 к. од. i -ої кормової культури, грн.

До задачі було введено такі обмеження щодо забезпечення дійного стада загалом у розрізі складу кормів:

$$\sum_i^A X_i * U_i * K_i \geq P * Y_a,$$

$$\sum_i^B X_i * U_i * K_i \geq P * Y_b;$$

$$\sum_i^C X_i * U_i * K_i \geq P * Y_c;$$

$$\sum_i^D X_i * U_i * K_i \geq P * Y_d;$$

$$\sum_i^E X_i * U_i * K_i \geq P * Y_e.$$

Обмеження за вмістом перетравного протеїну у 1 ц к. од. кормів :

$$\frac{\sum_i X_i * U_i * K_i * \rho_i}{\sum_i X_i * U_i * K_i} \geq \rho_n, \quad (2)$$

де: ρ_i – вміст перетравного протеїну у к. од. i -ї культури;

ρ_n – норма, нижнє обмеження за вмістом перетравного протеїну в 1 кормовій одиниці в середньому за раціоном корів, 105 г.

Результати розв'язання задачі свідчать про доцільність і ефективність упровадження проекту розвитку польового кормовиробництва (табл. 1).

Дані таблиці 1 свідчать, що за проектом площа посіву кормових культур за умов достатнього забезпечення дійного стада кормами власного виробництва зменшиться в 2,4 разу, але валове виробництво кормових одиниць та перетравного протеїну за рахунок удосконалення структури кормового клину збільшиться відповідно на 14,2 та 71,9 відсотків.

При цьому буде одержано більше з розрахунку на 1 гектар посіву кормових культур: кормів у перерахунку на кормові одиниці – у 2,7 разу; перетравного протеїну – у 4,1 разу; кормопропротеїнових одиниць – у 2,9 разу. Також підвищиться вміст протеїну в 1 кормовій одиниці у 1,5 разу. За рахунок кращого збалансування кормів за протеїном витрати кормів на 1 ц молока зменшаться на 11,7%.

Ми впевненні, що в структурі посівних площ кормових культур на Півдні України (особливо у південно-західному степу Причорномор'я) питома вага бобових та бобово-злакових травосумішок, які пристосовані до наявних ґрунтово-кліматичних умов, повинна зрости до 50–55% [1 с. 63].

У господарствах всіх категорій Миколаївщини, за даними Головного управління земельних ресурсів облдержадміністрації, у середньому кожний четвертий гектар орних земель (в області освоєнність земельних територій становить 82% – це на 13% більше ніж у середньому по Україні, а рівень розора-

Таблиця 1

Забезпечення дійного стада якісними і дешевими кормами у стійловий та пасовищний періоди в господарствах населення Веселинівського району

Показники	Фактично у середньому за 2016-2018 рр.	Проект
Поголів'я корів, голів	200	200
Площа посіву кормових культур, га	700	293
Валове виробництво кормів, ц к. од.	9555	10916
Валове виробництво перетравного протеїну, ц	1009	1735
Валове виробництво кормопропротеїнових одиниць, ц	9572	11460
Заготовлено та витрачено кормів на 1 корову за рік, ц кормових одиниць	47,8	57,3
Одержано з розрахунку на 1 га посіву:		
– кормів, ц к. од.	13,6	37,3
– перетравного протеїну, ц	1,44	5,92
– кормопропротеїнових одиниць, ц	13,7	39,1
Вміст в 1 кормовій одиниці корму перетравного протеїну, г	105	159
Надій молока на 1 корову, ц	29,25	40,00
Витрати кормів на 1 ц молока, ц к. од.	1,62	1,43
Собівартість 1 ц к.од., грн	177,34	127,27

ності – понад 69%) має схили в 1–2°, майже кожен десятий гектар – зі схилами у 2–3°, кожен 18-й – зі схилами 3–5°. У зв'язку з цим середньорічний змив ґрунтів в області становить 13,3 тонн з гектара. виправити якоюсь мірою ситуацію може створення культурних пасовищ шляхом висіву на схилових орних землях еспарцету, який за вмістом перетравного протеїну та за загальною поживністю близький до люцерни, але за посухостійкістю і невимогливістю до родючості ґрунтів він набагато кращий.

Засновниками цього кооперативу можуть бути всі охочі члени територіальної громади та сільська чи селищна рада, які здійснюють грошові або матеріальні внески як під час створення кооперативу, так і щороку під час формування виробничої програми у польовому кормовиробництві та визначення джерел її фінансового забезпечення.

Створені обслуговуючі кооперативи під час формування програми розвитку молочного скотарства за необхідності можуть співпрацювати з питань виробництва кормів із аграрними формуваннями, що функціонують на території сільської або селищної ради. Особливо доцільна співпраця під час виробництва сінажу або силосу.

Виконавцями виробничої програми кооперативу можуть бути наймані колишні механізатори реформованих сільськогосподарських підприємств або працівники комунального підприємства при сільській чи селищній раді. Найбільш гостро під час становлення кооперативу постане проблема матеріально-технічного забезпечення польового кормовиробництва, і насамперед створення необхідного, хоча і невеликого за складом, машино-тракторного парку – особливо для збирання та заготівлі кормів.

Поряд із своєчасним забезпеченням якісними кормами та управління процесами рівномірного надходження молока, закупівлі засобів захисту тварин, вирішальним питанням, що стоїть перед товаровиробниками, яке можна вирішити за допомогою організації заготівельно-збутового кооперативу, є організація збутової логістики. Спільне вирішення питань оцінки якості молока, його транспортування до споживача дасть можливість сформувати якісну партію молока та реалізувати в більш сприятливий з цінового погляду час.

На наше переконання, з одного боку, суб'єктами територіального (населенні пункти та сільські ради в сільській місцевості) і регіонального ринку (в межах області) об'ємних

кормів Миколаївської області – продавцями – можуть виступати такі сільськогосподарські товаровиробники:

- аграрні формування (сільськогосподарські підприємства різних форм власності і господарювання), які ведуть виробництво як на закріплених за ними сільськогосподарських угіддях, так і на орендованих у мешканців сіл і селищ земельних ділянках. При цьому вони можуть продавати надлишок вироблених для власних потреб кормів або вироблені цілеспрямовано на замовлення орендодавців землі корми за визначеними цінами, в тому числі – і в рахунок орендної плати;

- особисті селянські (сімейні) господарства населення сільської місцевості, які господарюють на власній та орендованій землі і також можуть продавати надлишок вироблених об'ємних кормів, в тому числі і в рахунок орендної плати;

- сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи з виробництва об'ємних кормів на землях засновників цих кооперативів згідно з їхніми замовленнями на корми. Такими засновниками можуть бути пенсіонери, працівники соціальної сфери на селі й окремі особисті селянські господарства населення за підтримки органів місцевого самоврядування та держави [2 с. 775].

З іншого боку, іншими суб'єктами вказаного ринку – покупцями об'ємних кормів – є певні категорії сільських мешканців, насамперед це пенсіонери та працівники соціальної сфери сільської місцевості, які не можуть з об'єктивних причин забезпечити власну велику рогату худобу грубими та соковитими кормами в достатній кількості [1, с. 63].

Аграрні формування й одноосібні селянські господарства від створення ринку об'ємних кормів можуть мати певні вигоди. По-перше, вирощування сумішей багаторічних бобових (люцерна і еспарцет) і злакових (стоколос безостий, райграс високий, грястиця збірна та ін.) трав і однорічних трав – озимих кормових культур та їх сумішок (тритикале з викою, жита з викою, вівса з горохом, суріпиці та ріпаку) забезпечує стабільний і високий вихід з одиниці площі збалансованих достатньою мірою за білком кормів, особливо у посушливих умовах., а також сприяє підвищенню родючості ґрунтів без додаткового використання дорогих мінеральних добрив.

По-друге, в угоді щодо купівлі-продажу кормів за бажанням виробників кормів і згодою покупців може бути включений пункт, який передбачає нагромадження останнім гною

від худоби з подальшим продажем його продавцеві кормів. Це дасть змогу виробнику кормів нагромаджувати та відновляти і збільшувати внесення відносно недорогих органічних добрив, які певною мірою призупиняють мінералізацію і за рахунок цього покращують структуру ґрунту й умови доступу до кореневої системи рослин кисню і вологи.

По-третє, за достатньої зволоженості у другій половині літа – на початку осені ефективними є поукісні посіви сумішей однорічних трав – як додаткове джерело надходження кормів, продаж яких компенсує у певній частині орендну плату за землю.

В умовах ринкових відносин на сучасному етапі під час купівлі-продажу кормових ресурсів, в тому числі й об'ємних кормів, найбільш розповсюдженими є договірні та вільні ринкові ціни. Перші визначаються на підставі домовленостей між продавцем (виробником кормів – сіна, сінажу, силосу, зеленої маси та ін.) і покупцем під час укладання між ними угоди про купівлю-продаж. Частіше такі ціни встановлюються за згодою між орендодавцем і орендаром земельних ділянок та майна. Вільні ринкові ціни на певні види кормів, як правило, формуються відповідно до співвідношення попиту і пропозиції вказаних видів кормів [1, с. 64].

Ми підтримуємо наукових фахівців та практиків у тому, що договірні та вільні ринкові ціни на продукцію аграрних підприємств (в тому числі і на кормові ресурси) повинні мати економічне обґрунтування з урахуванням економічних інтересів як продавців, так і покупців.

Ми вважаємо, що на окремі види кормових ресурсів (сіно, зелена маса, кормові баштанні та коренеплоди) ціни пропозиції повинні враховувати, що певна частина покупців (працездатне населення та працюючі пенсіонери) в змозі самостійно задовольнити потребу в них для власної худоби за рахунок природних пасовищ та сіножатей. Але заготовити силос або сінаж для годівлі худоби у зимовий період, зелену масу у великій кількості для згодовування у літньо-осінній період населення можливість не має.

Висновки з цього дослідження. Логістика молочного скотарства – шлях до відродження і забезпечення розвитку стратегічно важливої галузі в умовах дефіциту виробничих ресурсів, насамперед відсутності збалансованої кормової бази. Об'єднання домогосподарств територіальних громад – основних виробників молока – в обслуговуючі кооперативи має бути спрямоване на задоволення потреб дійного стада, що утримується в господарствах населення, високоякісними кормами, планування планомірного надходження протягом року молока, забезпечення необхідними виробничо-технічними ресурсами для його заготівлі і зберігання, забезпечуючи достатній рівень якості.

Об'єднання домогосподарств в обслуговуючі кооперативи, їхня спільна праця дасть змогу сформувати товарну партію необхідної кількості й однакової якості, що може стати ефективною формою в умовах конкуренції, а головне – покращення добробуту членів таких кооперативів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Васильчак С.В. Формування та розвиток регіонального ринку молока і молочних продуктів: монографія / С.В. Васильчак. Львів : НВФ «Укр. Технології», 2005. 240 с.
2. Дацюк-Томчук М.Б. Удосконалення взаємовідносин учасників ринку молока і молочних товарів. Ефективна економіка. 2014. № 2.
3. Економіка виробництва молока і молочної продукції в Україні: монографія / за ред. П.Т. Саблука і В.І. Бойка. К. : ННЦ ІАЕ, 2005. 340 с.
4. Іваненко Т.Я. Забезпечення господарств населення об'ємними кормами через створення ефективного польового кормовиробництва в регіоні. Економіка та управління АПК. 2010. Вип. 3(75). С. 62–64.
5. Іваненко Т.Я., Коваленко Г.В. Впровадження перспективних кормових культур – основа підвищення продуктивності дійного стада. Економіка і суспільство. 2017. № 9. С. 773–780.
6. Корнієцький О.В. Значення логістики для агропромислового комплексу. Ефективна економіка. 2015. № 8.
7. Кушнірук В.С. Стан та ефективність розвитку тваринництва Миколаївської області. Молодий вчений. 2015. № 2. С. 1172–1175.
8. Судакова О. Логістизація як засіб забезпечення економічної безпеки підприємства. Схід. 2008. № 3 (87). С. 19–24.

REFERENCES:

1. Vasylichak, S.V. (2005), Formuvannia ta rozvytok rehionalnogo rynku moloka I molochnykh produktiv [Forming and developing regional market of dairy products], NVF "Ukr. tekhnolohii", Lviv, Ukraine.
2. Datsiuk-Tomchuk M.B.(2014) Udoskonalennia vzaiemovidnosyn uchasnykiv rynku moloka i molochnykh tovari [Improving of participants of dairy]. Ukrainian Electronic scientific journal "Efektyvna ekonomika", no. 2
3. Sabluk, P.T. and Boiko, V.I. (2005), Ekonomika vyrobnytstva moloka I molochnoi produktsii v Ukraini [Economy of production of milk and dairy products in Ukraine], NNTs IAE, Kyiv, Ukraine.
4. Ivanenko T. (2010) Zabezpechennia gospodarstv naseleння obiemnymy kormamy cherez stvorennia efektyvnoho polovoho kormovyrobnytstva v rehioni [Ensuring household food bulk of the population through the establishment of an effective field fodder production in the region] AIC Economics and Management, vol. 3, no. 75, pp. 62–64. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/835> (accessed 2 February 2019).
5. Ivanenko T., Kovalenko A. (2017) Vprovadzhenia perspektyvnykh kormovykh kultur – osnova pidvyshchennia produktyvnosti diinoho stada [Implementation of promising forage crops is the basis of Increasing the productivity of dairy cattle]. Economy and Society, no. 9. pp. 773–780. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/2570> (accessed 1 February 2019).
6. Kornietskiy O. Znachennia lohistyky dlia ahropromysloвого комплексу [THE MEANING OF LOGISTICS FOR AGRICULTURAL COMPLEX]. "Efektyvna ekonomika". no. 8.
7. Kushniruk V.S. (2015) Stan ta efektyvnist rozvytku tvarynnytstva Mykolaivskoi oblasti [Status and efficiency of livestock development in Mykolaiv region]. Molodyi vchenyi, no. 2. pp. 1172–1175. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/2585> (accessed 6 February 2019).
8. Sudakova, O. (2008), Lohistyziatsiia yak zasib zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Logistisation as a means of providing economic security], Shid, Vol.3/87, pp. 19–24.